

njene, prebivalstvu že dolgo ne več tuje namene!

Ravno sedaj, ko se kupujejo te kovine od prebivalstva, navdaja marsikoga želja, pokloniti svoj prebitek domovini kot prostovoljni dar, oni nas vse z enako ljubeznijo obdajajoči domovini, iz katere izvira vse naše imetje, naša obilica.

Se rabimo streljivo, še rabimo napadalno in odbijalno orožje, še rabimo pa tudi sredstev, da zamoremo bogato in hvaležno preskrbeti naše invalide.

Kdor noče prodati, naj daruje!

Se obstajajo v vseh krajih monarhije za prvotno zbiranje vpostavljeni krajevni odbori, ki bodo sprejemali vsa došla darila in jih oddajali njih namenu.

Osrednje vodstvo patriotične vojne nabirnice kovin.

DELO SLOVENSKEGA UCITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Popravek: V zadnji številki našega lista izkazana končna vsota se mora pravilno glasi: 32.744 K 73 vin.

Učiteljci Tonica Kračmanova in Zineta Fabjanova v St. Lenartu pri Laškem argu po 2 K = 4 k; ljudske šole v okraju kočevje zbirko 143 K 13 vin.; ljudska šola v Dragatušu 10 K; ljudska šola v Polhovem gradu (za oslepele vojake) 19 K 62 vin.; učenci ljudske šole pri Sv. Vidu 18 K; gospa Tekla Jašovčeva, vdova po učitelju Jašovcu, namesto venca na grob 10 K; Marica Petričeva, učiteljica v Golcu, 2 K; učitelj Konrad Barle nabral v Metliki (za oslepele vojake) 70 K; deželni šolski nadzornik Fran Matejčič v Trstu 10 K; učenke trgovskega tečaja in VI. razreda liceja v Ljubljani 27 K 12 vin.; skupaj 323 K 87 vin.

V zadnji štev. izkazanih 32.744 K 73 vin. danes izkazanih 323 K 87 vin.

Doslej nabranih 33.068 K 60 vin. Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

Reorganizacija našega duha in naših šol.

Zagrebski »Pokret« piše pod gorenjim naslovom »o naši rani, a važnem narodnem vprašanju«. — O čemer govori zagrebski list, kar nasvetuje in graja, vse to velja tudi ali vsaj deloma za slovenske naše razmere, zato posnemamo ta članek po »Pokretu«.

I.

Često dela staršem velike skrbi vprašanje, kam s svojimi otroki, ko jim dovrše ljudske šole in kažejo, da niso za nadaljnje študije.

To vprašanje skoro redno rešujejo tako, da vsakdo, naj more ali ne more, gleda, kako bi otroka vendar potisnil skozi šole ter — naj so tega ali onega spoila — da jih na katerikoli način namesti v razne službe uradnika ali drugačnega uslužbenca v državni, deželni, občinski ali privatni službi.

Med uradništvo ne pošilja svojih otrok samo uradništvo, ampak jih pošilja tudi trgovci, obrtniki in poljedelci. Vsi ti silijo tja kakor na med. Našemu narodu je poseben ideal, da postavi svoje otroke na taka mesta, kjer bodo imeli »prst v cesarski kasi« in mnogi mislijo, da so s tem otroka najbolj osrečili.

Ako zrelo presojamo kvalitativno vrednost duševnega, z znatnim stroškom in predštudijami združenega dela in šablonsko lestvico uradniškega napredovanja, se moramo uveriti, da je za izvrstnega in nadarjenega uradnika uradniška kariera ena najnehvaležnejših. Malo je takih srečnejšev, ki se v deželni ali državni službi z doseženo vsoto akademiške naobrazbe po nekotikih desetletjih naporne službe šele pod starost dokopljejo do sedmega plačilnega razreda, o katerem si moremo šele privoščiti urejeno in omejeno življenje brez vsakega razmetavanja. Uradniki v nižjih plačilnih razredih in oni izven plačilnih razredov pa le životarijo in trpe pomanjkanje, ne da bi svojih težav z ozirom na svojo avtoriteto in svojo inteligenco obešali na veliki zvon. Uglobimo se malo v življenje in pogledimo, koliko uradnikov je obogatelo od svojih uradniških dohodkov kraj vsega tega, da jih je v velikem številu, ki marljivo delajo kakor mravlje? ... Kolikor jih je, bi jih mogli naštetii na prste.

Produktivni poklici preskrbljajo in hranijo poedinca veliko bolj, samo da je vsakdo vesten, marljiv in točen v svoji stroki, ako svoje podjetje izvršuje in izpopolnjuje primerno sočasni dobi in promet-

nim in drugim razmeram ter da poleg tega svoj zaslužek racionalno porablja. V teh poklicih je izvrstnejšemu in agilnejšemu človeku omogočen obilnej gospodarski zaslužek, dosega blaginje, celo tudi bogastvo, kar je v uradniški karieri skoro redno izključeno tudi ob največji marljivosti. Velika razlika je, ali delaš za druge ali zase! In ta razlika neoporečno obstoja med človekom javnega poklica in privatnim profesionistom.

II.

Spričo vse te razlike zanemarjamo mi produktivne poklice, jih omalovažujemo in zapuščamo brez razloga in neopravičeno, a na veliko svojo škodo. Naša trgovina je v najpretežnejem delu v tujih rokah, o lastni industriji skoro govoriti ne moremo, in le nekaj malega obrti v jakó omejeni in nerazviti obliki moremo imenovati svojo. Vse to so poklici, v katerih mi ob svojem današnjem neveljavnem umevanju, pa tudi ne ob vsem najživejšem patriotičnem platonskem čuvstvovanju ne moremo izpolniti tolikih mest, zaradi česar se vrivajo tujinci in pridobivajo tu imetje, napredujejo in bogatijo, a mi lovimo samo šole in neproduktivne uradniške poklice. S tem lovenjem smo prišli že tako daleč, da smo ustvarili toliko šolskega naraščaja in nedošolanega proletariata, da absolutno ne moremo vsega zaposliti v javnih službah in mu ustvariti brez-pogojno potrebne eksistence, a struktura naših srednjih, višjih ljudskih (meščanskih) in tem podobnih šol še vedno povečuje že doseženo hiperprodukcijo inteligentnega, polinteligentnega in deloma izšolanega naraščaja. (To nikakor popolnoma ne odgovarja našim slovenskim razmeram).

Usiljuje se vprašanje, kako daleč pojedemo v tem ustvarjanju, ali se ne bo zanemarjanje toli važnih pridobitnih poklicev ob prekomerni produkciji takega proletariata še kruto maščevalo, in ali ni to nevarnost za našo narodno individualnost, ki je — in še kako! — odvisna od veličine naše gospodarske moči, ki jo pa zopet ne reprezentirajo uradniške kategorije, ampak produktivni in pridobitni stanovi. Odgovor na to vprašanje je jasen, in ni dvoma na tem, da treba rešenju tega vprašanja posvetiti večjo pažnjo in resnejšo skrb.

Pri tem ne smemo puščati iz misli onega, česar ne moremo nikdar dovolj naglašati, namreč tega, da je narodna gospodarska moč glavni stebel, oporišče in podlaga vsakemu kulturnemu napredku, ki ima biti odraz te moči same in ki je na koncu konca v svojem končnem uspehu odvisen od te sile. Pred kulturnim dovršenjem se moramo gospodarski ojačiti. Če pa dovršujemo kulturo in če primerno višini že znatno povzdignjenega kulturnega umevanja ustvarjamo dragocene vidne kulturne institucije brez vsakega ozira na domače socialne razmere in na lastno gospodarsko moč, tedaj se izpostavljam veliki nevarnosti, ki bi mogla postati usodepolna za nas. Ravno zato je neobhodno potrebno, da praktičnim in pridobitvenim poklicem posvečamo več skrbi ter da doženemo neko ravnotežje med kulturnim in gospodarskim napredovanjem. V ta namen treba inteligentnejši in nadarjenější naraščaj navajati v take poklice.

Da laglje dosežemo ta smoter, je skrajni čas, da rektificiramo neko svoje splošno krivo umevanje. V naši socialni družbi ne priznavamo namreč pridobitvenim stanovom prave vrednosti. Ne uvažujemo reprezentantov teh poklicev primerno važnosti njihovega poklica, in to je, kar odvrča mnoge starše in njihov inteligentnejši naraščaj, da se ne oprijemajo teh poklicev ter smatrajo za nesrečo, nekaj refulgij, ako morajo računati s temi poklici. (Vzrok temu je pomanjkanje socialne zavesti).

III.

Za uspešno konkurenco domačega elementa v pridobitvenih poklicih z rutiniranim, izvežbanim in okretnim tujim elementom je potrebna tudi odgovarjajoča strokovna izvežba, ki bi se dala dovršenejša doseči v specialnih strokovnih zavodih in šolah, nego s katerikoli drugim načinom.

Dober del že obstoječih šol bi se moral primerno reorganizirati in izpremeniti v strokovne praktične zavode, ki bi usposobljali inteligentnejši naraščaj za pridobitvene in produktivne poklice, kakršnega naraščaja nujno potrebujemo. (Mi Slovenci šele potrebujemo takih šol, ker jih doslej še nič nimamo).

Reorganizacija bi se morala izvesti, oziroma nove šole urediti tako, da bo vsaka praktična šola in v pravem smislu besede strokovna pripravljavnica, kjer se bo gojencev popolnoma usposobljal za vršenje gotovega poklica ter da bo prihajal iz zavoda že kot gotova in za takojšnje pridobivanje sposobna enota! Dokler ne bo ta-

zavod, ako nosi ime, primerno gotovi smeri — gospodarski, obrtni, trgovski, trko, ne koristi reorganizacija. Ni praktičen govsko-industrialni — ako pa ta zavod ne more ustvariti gotove in uporabne strokovno usposobljene in praktično delavne enote. Ali moremo govoriti o praktičnosti kake višje deklishe šole trgovsko-industrialne smeri, če pa mora absolventinja dovršiti še kak drug tečaj, ako hoče stopiti v prakso, ki označa smer dotični višji šoli?

Z reorganizacijo šol v praktične strokovne zavode in z ustvarjanjem novih strokovnih pripravljavnic bi mogli s časom osvojiti, povzdigniti in izpopolniti mnoga domača, lastna, koristonosna pridobitvena podjetja. Da to ni nemogočno, dokazuje hrvaško domače bankarstvo, ki se je po razslugi trgovskih šol in akademij tako lepo razvilo v domačih rokah.

Ob snovanju in urejanju omenjenih strokovnih pripravljavnic bi morali vedno paziti na potrebe tistega kraja, v katerem jih snujejo, in na sposobnosti tamošnjega prebivalstva. Ne bi smeli pozabljati tudi na sodobni napredek, zlasti na sodobno tehniko s posebnim ozirom na eksploatacijo parne in električne moči. Posebne važnosti je uporaba električne sile v tehnične namene, a mi imamo v domovini še nedotaknjenih virov električne sile v raznih vodopadih, ki reprezentirajo milijone vrednosti. V mnogih krajih so izdelki domače obrti tako dovršeni, da bomo mogli iz te obrti črpati velike dobičke, a prepuščamo njihovo eksploatacijo tujincu, ki dobiva milijone na svetovnih tržiščih. Naši praktični strokovni zavodi bi morali obratiti svojo pažnjo tem okoliščinam in takim narodnim specialitetam. (V vseh teh vprašanjih pa bi morala odločati pamet in splošna korist — korist mase — ne pa zajedljiva trmoglavost od strankarske politike okuženega in zaslepelega poedinca).

Težave družbe sv. Cirila in Metoda.

Vojna je naložila naši šolski družbi izredne žrtve. Cela vrsta učiteljstva je pod orožjem. Šola v Krminu so zavzeli kleti sovragi, ter o njeni usodi ni ničesar znanega. Otroški vrtec v Pevni so popolnoma razbili. Tudi nova šola v Gorici je ogrožena zaradi laških bomb in granat. Učiteljstvo teh zavodov, kar ga ni v vojni, je prideljeno drugim šolam. Stroški so torej še večji kot v rednih razmerah. Družba je odprla vse ostale svoje šole, v Trstu je morala celo dve šoli razširiti v osemrazrednici, tako dobe vse tri ondotne šole prilogoma značaj meščanskih šol. Dohodkov ni skoro nič. Kaj bo, ako se porabijo zadnji družbeni fondii? Skrčiti ali celo opuščati šole bi bilo ravno v sedanjih časih dvakrat nevarno. Napeti moramo zadnje moči, da se vzdržimo nad krizo. Težavno je beračenje v tako hudih časih, a druge pomoči ni. Naj bi priskočili v tej stiski družbi na pomoč bolje situirani rodoljubi, denarni zavodi, občine, društva, korporacije itd. z izrednimi prispevki.

Književnost.

»Popotnik« prijavlja v 5. letošnji številki to vsebino: 1. Dr. K. Ozvald: E. Meumann, začetek »Eksperimentalne pedagogike«. 2. Iz šolskega dela: Pavel Flerè: Analiza šolskih spisovnic, 3. Frančev: Nekaj listov iz praktične filozofije, kakor jo je pisal T. Carlyle. 4. Dr. Ivan Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. 5. Slovnstvo: Ocene. 6. Razgled: Šolstvo. 7. Razgled: To in ono.

Letno poročilo I. mestne šestrazredne deške ljudske šole v Ljubljani o vojnem šolskem letu 1914—1915. — V spomin na svetovno vojno sestavljen in na svetlo dal vodja Jakob Dimnik. — Z dvanajstimi slikami. — V Ljubljani meseca avgusta 1915. — Založila I. mestna deška ljudska šola. — Natisnila Učiteljska tiskarna. — Str. 75. — Tako je naslov brošure, bogati in velezanimivi po vsebini in lepi po obliki, ki je v njej tovarš Jakob Dimnik z veliko vestnostjo in izredno spretnostjo zbral vse, kar ima zveze z vojno in šolo, oziroma kar kaže, kako je tudi šola služila v letu vojne koristim države, podpori nje oborožene sile, blaginji in utehi šolske mladine in domače hiše. Zaslužno delo je torej stalne vrednosti, saj so dogodki, ohranjeni v njem, pisani s trdo roko zgodovine. Bodočemu zgodovinarju, ki bo črtal lice današnjih dni, bo Dimnikova knjiga bogat vir v vsebini, ki ima te-le razpredelke: I. Za zapuščene otroke in sirote. — II. Nastop vladanja avstrijskih vladarjev. — III. Rodopis vladajoče hiše avstrijske. — IV. Rodovnik vladajoče hiše

avstrijske. — V. Prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef. — VI. Svetovna vojna in šola. VII. Zgodovinski in statistični podatki o I. mestni deški ljudski šoli. — VIII. Šolski dnevnik leta 1914/15. — IX. Imenik učencev leta 1914/15. X. Učiteljski zbor leta 1914/15. — XI. Šolska uprava. — XII. Ljudsko zastopstvo. — Izkaznica (krušna karta). — Patriotska knjižnica za mladino (na platnicah). — Slike so pa te-le: 1. Nj. Veličanstvo cesar Franc Jožef I. z nadvojvodo Francem Jožefom Otonom, sinom nadvojvode prestolonaslednika. — 2. Brambni ščit v železju. — 3. Naš cesar ob rojstni 70letnici leta 1900. — 4. Nadvojvodinja Cita, soproga sedanega prestolonaslednika. — 5. Nadvojvoda Karel Franc Jožef, sedanji prestolonaslednik. — 6. Toskansko v Italiji. (Zemljevidni obrisek). — 7. † Vojvodinja Zofija Hohenberška, soproga † prestolonaslednika. — 8. Nadvojvoda Franc Ferdinand, † prestolonaslednik. — 9. † Prestolonaslednik Franc Ferdinand s svojo rodovino. — 10. Nj. Veličanstvo cesar Franc Jožef I. ob rojstni 85letnici leta 1915. — 11. Dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski. — 12. C. kr. dvorni svetnik Franc Levčec. — Ta patriotični in instruktivni spis je vreden pozornosti in čitanja, kar dokazuje že navedena vsebina. Kdor ga želi imeti, naj se oglasi zanj na vodstvu I. mestne šestrazredne deške ljudske šole v Ljubljani, Komenskega ulica.

»Zvonček« objavlja v 11. letošnji številki to vsebino: 1. Jos. Vandot: Rožle. Pesem. 2. E. Gangl: Naši grobovi na bojnem polju. 3. Davorinov: Za očeta grob... Povest. 4. Fr. Rojec: Pesniškemu proroku. (S. Gregorčiču). 5. General Svetozar Borojevič pl. Bojna. Slika. 6. Ivo Trošt: Pav in puran. Basen. 7. Ivo Trošt: Bukev in smreka. Basen. 8. Davorinov: Jesenska pesem. 9. F. E.: Andrej baron Čehovin. (Ob šestdesetletnici njegove smrti). S slika. 10. Cvetinmirski: Razbojniki. (Venec resničnih zgodb). 11. Janko Leban: Luni. Pesem. 12. Ladislav Ogorek: Janko Leban. (Ob 60letnici njegovega rojstva). S slika. 13. Janko Leban: Mladini. Pesem. (Iz »Iskric«). 14. Pouk in zabava. Besedna uganka. — Rešitev zastavice v podobah v deseti številki. — Tam za goro topovi grme, tu iz vasi bežijo ljudje. — Rešilci. — Kotiček g. Doropoljskega.

Srednješolske vesti.

Profesor Anton Rabuza. Kadet v rezervi M. Šrol piše enemu svojih celjskih znancev iz jugo-zapadnega bojišča med drugim: »Naznanjam Ti tudi, da je padel rez. kadet profesor Anton Rabuza. Zadel ga je granata, ki je tudi njegovemu slugi odtrgala roko«. — Profesor Rabuza je poučeval na samostojnih nemško-slovenskih razredih v Celju. Kot dobrega učitelja so ga vsi cenili. — Bodi mu blag spomin!

Češka gimnazija na Dunaju. Dunajska občina je dala zapreti češko zasebno gimnazijo na Dunaju, ki je bila ustanovljena pred dvema letoma.

Profesor Ivan Koštal, znani slovenski jezikoslovec, ki je služboval na slovenskem moškem učiteljskem v Gorici, pa je bil vpoklican k vojakom, se nahaja v Novem mestu.

Pouk na nižjih razredih ljubljanske c. kr. realke se je pričel.

Gimnazija v Kranju. Cesarja Franca Jožefa gimnazija v Kranju šteje v šolskem letu 1915/16 272 rednih učencev in 23 privatistinj.

Kulturna obletnica. Dne 2. novembra je poteklo 333 let, odkar je bila ustanovljena na Hrvaškem prva gimnazija. Nahajala se je v samostanu pavlinskega reda v Lepoglavi.

Obsojen profesor. Zagrebško sodišče je obsodilo 50 let starega profesorja na višji gimnaziji v Sremskih Karlovcih, Milana Nedeljkoviča, ki je sedaj interniran v Samoboru, na deset mesecev težke ječe zaradi zločina motenja javnega miru.

Iz bosanskih srednjih šol je bilo v lanskem šolskem letu izključenih 245 dijakov, in to iz sarajevskih zavodov 96, v Banjaluki 46, v Tuzli 43, v Mostaru 28, v Bihacu 24, v Travniku 17, v Trebinju 13 in v ostalih krajih 12.

Primorske srednje šole. Goriški deželni odbor razglasa: Na vprašanje goriškega deželnega odbora je c. kr. namestništvo tržaško odgovorilo, da se goriške srednje šole za sedaj ne otvorijo niti v kakem drugem kraju. Ker so se tržaške srednje šole že otvorile in se njih učni načrt malo ali nič ne razlikuje od onega goriških srednjih šol, morejo dosedanjji učenci goriških srednjih šol nadaljevati svoje študije na tržaških zavodih. Slovenski učenci se morejo vpisati tudi na ljubljanskih zavodih.